

Dr. Kolláth György

A homicida ember-gyilkost, gyilkoló embert jelent. Ez a rettenetes fogalom, s főként az a dilemma, hogy mit kezdünk vele, a szécsényi tragédia után megint a körmünkre ég. Nem tudjuk még, miért ölt a 24 éves fiatalember. Azt sem, hogy miért pont annak a 14 éves kislánynak kellett meghalnia. Talán sejthető, mégse mindegy, mi volt a gaztett indítéka. Már, ha csakugyan az okot (is) kezelni akarjuk.

Cím
A Homicida
Dátum
2005.04.24.

Igaz, a válaszok ismeretében sem lehetnének nyugodtabbak. Mindössze jobban értenénk az elfogadhatatlant. A precíz diagnózis több esélyt adna megfelelő, generális, de soha és sehol sem 100 %-os terápiára. A világban sincsenek pofonegyszerű, tuti igazságok és végérvényes válaszok, abszolút megoldások. Akik mégis azokkal próbálkoznak, átütő eredményt nem tudnak felmutatni (pl. egyszerű vagy minősített halálbüntetés, kasztrálás, nemi erőszaktevők nyilvános listázása, pedofilek beköltözésének közhírré tétele). Sehol nem lehet(ne) a dolgot egy rapid vezetői utasítással és egy gyors, „rajta vagyunk az ügyön”-típusú híradással letudni.

A rendszerváltozás polarizált politikai közbeszédet eredményezett. Valamit mondani kell, s lehetőleg azonnal, ámde mást, mint a politikai ellenfél, miközben más a szerep és a felelősség kormányon, mint ellenzékben. Az akut beszéd-kényszer pedig – legalábbis nálunk – azzal járt, hogy a lakosságot megindító esetek a (párt)politikusat azonnali és vulgáris válaszokra ragadtatták. Most is ilyenféle jelenség volt kezdetben tapasztalható. Jól tette az igazságügy-miniszter, hogy tudott és mert higgadt elemző és alternatívákat kimunkáló-végiggondoló jogász maradni. Ez üde kivétel itthon.

Az utóbbi tíz évben a nagy, ambivalens politikusi kapkodásban ui. majdnem minden bajra-bűnre „bétékázva” kap(t)unk feleletet. Mondván, ha megszigorítanánk a büntető anyagi vagy az eljárási jogot (ha még megtorlóbb büntetések lennének, avagy még többen és hosszabban ülnének előzetesben), akkor lenne itt rend, kérem. Sokaknál kizárólag a drákói állami büntetőpolitika volna az aduász. Vele - legalábbis átmenetileg - lecsillapíthatónak vélnék a köz felháborodását. Addig, amíg jön a következő rémtett. Aztán, ha nincs is meg a tettes, hát van ilyen. Nagy, egyedi ügyek, s az azokra rímelő látványos, ám gyakran csak látszat-értékű bejelentések vinnék a prímet, mind kevésbé a bűnüldöző szisztéma egészének hatékonysága a cél és a tét: a megelőzéstől az utógondozásig. Szavakban, időnként az utóbbi kettő is súlyt kapott, de döntő támogatásra nem lelt. Az egyedi balhé maradt a fókuszban, mint holmi istencsapása. Gyógymód rá: az eseti vasszigor! Így bukdácsolnánk bajról bajra?!

Az előzményekkel és a következményekkel teljes felületen számot vető rendezés nem a bulvársajtó, és nem is a szavazat-számláló napi pártpolitika kompetenciája. Szécsénytől részben függetlenül is, e században megkerülhetetlen állami kötelesség átfogóan, rendszer-elvűen, hideg józansággal, preventív logikával is szembe nézni a bekövetkezett tragédiákkal. Iránytűje: mikor kellett és hol lehetett volna még megakasztani a bűn felé sodródást?! És mindebben mi a szisztéma hibája, és/vagy hol jön elő az emberi tényező? Ekként a tanulságokról, a tennivalókról, a megelőzés biztonságos(abb) módjáról és felelősségéről megalapozottabban szólhatnánk. Egyelőre e téren a szakszerű megszólalás keveset ér.

Pedig fontos volna ez is. Nem csak a családnak, s a városnak, de a társadalomnak is fel kell dolgoznia a rémtettet. Népihitel teljességgel kizárt, de bizony szükség van egyfajta kollektív elégtételre, melyet az igazságszolgáltatás csak részben képes nyújtani. Kétségtelenül az első kötelesség az, hogy e legsúlyosabb bűn nem maradhat vele arányos bűnhődés, büntetés nélkül. Annál kevesebbel az ország nyilván nem éri be, hogy az állam szavatolja: a gyilkos még

Dr. Kolláth György

egyszer nem ismételheti meg tettét. De rögtön azután, ha nem előbb (?) jöjjön mindaz, ami valóságosan mérsékli annak az esélyét, hogy a kezdetben csak szőrmentén a lányokkal erőszakoskodó férfi idővel gyilkossá válhassék.

Bűnmegelőzési háló ez utóbbi neve. Szálait az állam szövögeti, de munkája nincs még készen. Pusztán állami erőfeszítésekkel nyerni itt biztosan nem lehet. Csak a civil társadalom értő közreműködése garantálhatja, hogy időben felismeri a közösség azokat a veszélyforrásokat és –tényezőket, amelyek bűnre vezethetnek, sőt tragédiába torkollhatnak. Pillanatnyilag a napi politikai bajvívások által felzaklatott, frusztrált társadalom nem kész még erre, és főként nem kellő időben. Az emberek torkig vannak azzal, hogy az „omnipotens” politika unos-untalan beavatkozik életükbe, üres akciókkal veszi el sokak kedvét a valódi, közérdekű cselekvéstől. Gyakran tényleg az jár jobban, aki nem üti az orrát mások dolgába, nem tanúskodik, nem keresi magának a bajt. Gyenge az áldozatvédelem, s a társadalmi mozgalmak zöme (pl. polgárórság) is átütő erejű támogatás nélkül teszi a dolgát. A helyi társadalom gyakran inkább már csak a baj után mutat, akkor viszont túlradó szolidaritást. Nemzetközi példák jelzik, hogy mindez nem szükségszerűen van így. Végre adott volna egy terület, ahol a közhatalmi állam és a civil-világ érdekei tartósan, harmonikusan egybeeshetnek, közös cselekvésük jól kiegészíthetné egymásét. Erre nézve magas színvonalú program már van, de kiépült, bejáratódott, bajokat megelőző infrastruktúránk még nemigen létezik.

Ebbe az átmeneti helyzetbe hasított bele a szécsényi rémtett. Sajnos, annak következtében még mindig mintha több szó esnék a drasztikusabb, megtorlóbb büntetések követeléséről, mint arról, hogy valószínűleg ott, helyben, egy kisvárosban megelőzhető volt a gyilkolást. Szinte biztos, hogy Szécsényben is lehettek olyan jelek, amelyek értő figyelme és korai kezelése elejét vehette volna a tragédiának. Ha az első megvert lány jelenti bántalmazóját, mert nem csak magára gondol? Ha a második megalázott „kedves” mer beszélni? Ha a kicsi lány nem egyedül indul haza éjszaka? Ha a munkanélküli fiatalember nem érzi esetleg úgy, hogy bántották őt már eleget, most ő következik, törleszt, bárkinék? Meglehet, képzelgések a fenti mondatok, de sokszor az ilyen, önmagukban semmiségeken múlhat egy élet.

Mór mára sajnálatos jelkép lett. Jelképe annak hogy a bűnüldözés maximális erőbedobása: pénzt, fáradságot nem kímélő tevékenysége sem hozott teljes bizonyosságot a tetteseket illetően. Talán, mert három dolog hiányzott: a politikai sürgettségétől és kapkodástól mentes, nyugodt, szakszerű munka, annak teljes körű összehangoltsága és egy kis szerencse. Szécsény egyelőre nem jutott el idáig, de maga is próbakövét vált. Annak próbája, hogy az eljárás egyszerűsítésének és gyorsításának általában ésszerű és indokolt célja: a tárgyalásról való lemondás jogintézménye konkrétan, akaratlanul nem küld-e a társadalom nyakára erőszakos gonosztevőt!? Ha pedig sajnálatosan mégis ez történnék, akkor hol kell keresni a megoldást? Nem csupán egy ponton, a törvényekben. Nincsen olyan jó törvény, amely automatikusan lefogja a gyilkos kezét. De kialakítható olyan komplex, összehangolt állami és társadalmi alrendszer, amely P. Tamásnál és másoknál is elér két célt: nem viszi, nem taszítja őket olyan miliőbe, hogy (szinte) minden mindegy legyen, és ezen túl is esélytelenné teszi őket arra, hogy a felelősségre vonást megússzák. Döntően ezeknek volna visszatartó hatása.

Zeng a sajtó attól, hogy kb. 600 fel nem derített emberölés tettese lapul meg közöttünk. Ez a sok, nem pedig az ölésért kirótt évek száma túl kevés.

Semmi kétségem, hogy az igazságügy-miniszter és szakértői gárdája hozzáértően vizsgálja meg a mai jogszabályok megfelelőségét, és helyes, hogy a bírósági gyakorlat is elemzés alá kerül. Komoly mérlegelést kaphatnak a már felmerült módosítási alternatívák is: pl. arról, hogy az erőszakos jellegű bűncselekmények mely körénél célszerűtlen a megbánást tanúsító (színlelő?) elkövetőt kedvezményben részesíteni. Ám ezek részkérdések. Pontosan a Btk. az, ahol a jog hátrafelé szigorítással nem működhet, előre tekintve pedig nemcsak, illetve nem a „túlzott kedvezmény” a fő baj. A

Dr. Kolláth György

Btk. ugyanakkor nem lehetne ementáli sajt, nem szabad, hogy teli legyen lukkal. Nagyon itt az ideje már a lassan 30 évvel ezelőtti büntető kódex generális felülvizsgálatának, egységes logikájú modernizációjának. Enélkül, aktuálpolitikai pótcselekvésként belepiszkálni olyan képtelenség, mit óriáskígyóval kezét rázni.